Socialförsäkringsutskottets betänkande

1981/82:9

om föräldraförsäkringen (prop. 1981/82:100)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1981/82:100 bilaga 8 (socialdepartementet) under litt C punkt C 3. Bidrag till föräldraförsäkringen (s. 87–89) föreslagit riksdagen att till Bidrag till föräldraförsäkringen för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 725 000 000 kr.

Motionerna

I motion 1981/82:540 av Karin Israelsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att förslag läggs fram innebärande rätt för adoptivfader att erhålla föräldrapenning tio dagar i samband med mottagande av adoptivbarn.

I motion 1981/82:731 av Bonnie Bernström (fp) och Eva Winther (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om adoptivpappors rättigheter i föräldraförsäkringen.

I motion 1981/82:732 av Erik Börjesson (fp) och Eric Rejdnell (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning för vård av sjukt barn i vissa fall.

I motion 1981/82:733 av Lars Henrikson (s) hemställs att riksdagen beslutar att 4 kap. 4 § AFL får en sådan utformning att klarhet skapas om rätten till föräldrapenning för tillfällig vård av sjukt barn i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82:944 av Bertil Dahlén (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning från försäkringskassan för information/utbildning för föräldrar med diabetessjuka barn.

I motion 1981/82:945 av Christer Eirefelt m. fl. (fp) hemställs att riksdagen begär att regeringen inom ramen för översynen av ledighetslagarna stärker pappaledigheten i föräldraförsäkringen.

I motion 1981/82:951 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag, som innebär att 60-dagarsgränsen vid föräldrapenning för tillfällig vård av barn tas bort,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär en flexibel övre åldersgräns för vissa kategorier barn för rätt till föräldrapenning i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82:1267 av Gunhild Bolander m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att motionens krav om att utsträcka rätten till föräldrapenning för vård av sjukt och handikappat barn överlämnas till anhörigvårdskommittén.

I motion 1981/82:1279 av Anita Persson (s) och Grethe Lundblad (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utnyttjandet av föräldrapenning i samband med barns födelse.

I motion 1981/82:1588 (motivering i motion 1981/82:1587) av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande fortsatt utbyggnad av vårdnadsersättningen för vård av barn upp till 18 månader.

I motion 1981/82:1740 av Jörgen Ullenhag m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i lagen om allmän försäkring i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Inledning

Föräldraförsäkringen omfattar rätt till *föräldrapenning i samband med barns födelse, särskild föräldrapenning* och *föräldrapenning för tillfällig vård av barn.*

Försäkringen kompletteras av en rätt för föräldrarna till ledighet från anställningen under tid då föräldrapenning utgår. Dessutom finns en fristående rätt för föräldrarna att vara helt lediga så länge de vårdar barn som är yngre än ett och ett halvt år. De har också möjlighet att förkorta arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid fram till dess barnet fyller åtta år eller avslutar sitt första skolår.

Föräldrapenning i samband med barns födelse utgår under högst 180 dagar sammanlagt för föräldrarna. Ersättningen utgår med belopp som motsvarar förälderns sjukpenning, dock lägst med 37 kr. per dag (garantinivån). Om föräldrarna gemensamt har barnet i sin vård har fadern rätt till föräldrapenning över garantinivån endast om modern är eller borde varit försäkrad för en sjukpenning över den nivån eller om hon av särskilda skäl inte har möjlighet att själv vårda barnet.

Även *särskild föräldrapenning* utgår under sammanlagt 180 dagar för varje barn till dess barnet fyller åtta år eller till dess barnet avslutat sitt första skolår. Om båda föräldrarna har vårdnaden om barnet har var och en rätt till hälften av tiden för särskild föräldrapenning. Föräldern kan dock avstå denna rätt till den andra föräldern genom att göra en skriftlig anmälan härom till försäkringskassan.

Under 90 dagar utgår särskild föräldrapenning enligt samma inkomstbort-

fallsprincip som föräldrapenning vid barns födelse. Under återstående 90 dagar utgår den särskilda föräldrapenningen med garantibeloppet 37 kr./dag. Den särskilda föräldrapenningen kan tas ut som hel, halv eller fjärdedels föräldrapenning. Föräldrapenningen får utnyttjas även när förälder deltar i föräldrautbildning eller vid besök i förskoleverksamhet.

Föräldrapenning för tillfällig vård av barn utgår med belopp motsvarande förälderns sjukpenning om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med sjukdom eller smitta hos barnet eller dess ordinarie vårdare och vid besök i samhällets barnhälsovård. Ersättning kan utgå under 60 dagar per barn och år för föräldrarna sammanlagt till dess barnet fyllt tolv år. Förälder har motsvarande rätt till ledighet från sitt arbete. Fadern har dessutom en särskild rätt till föräldrapenning och ledighet under tio dagar vid barns födelse.

I maj 1980 tillsatte regeringen en utredning (S 1980:08) för att göra en översyn av föräldraförsäkringen. Huvuduppgiften för utredningen skulle vara att göra en övergripande genomgång av de praktiska erfarenheterna av ledighets- och ersättningsreglerna såväl ur den enskildes som ur arbetsmarknads- och administrativa synpunkter. I direktiven framhölls också att utredningen skulle ta del av socialförsäkringsutskottets behandling av frågor rörande föräldraförsäkringen under de senaste åren. Vidare skulle utredningen studera reglernas och informationens effekter även från jämställdhetssynpunkt och därvid samråda med jämställdhetskommittén. Utredningen, som benäms föräldraförsäkringsutredningen, beräknas avsluta sitt arbete under våren 1982.

Individualisering av föräldraförsäkringen

Christer Eirefelt m. fl. framför i motion 945 krav på en förstärkt "pappaledighet" inom föräldraförsäkringen. I motionen framhålls att alltför få fäder utnyttjar föräldraförsäkringen och att de tar hand om barn enbart under korta perioder. Motionärerna menar, mot bakgrund av de negativa attityder som förekommer hos arbetsgivare och arbetskamrater, att föräldraförsäkringen inte i sin nuvarande form ger fäderna möjligheter att bli föräldrar på lika villkor som mödrarna. Motionärerna vill därför att riksdagen begär att regeringen inom ramen för översynen av ledighetslagarna stärker "pappaledigheten" i föräldraförsäkringen.

Vid föregående riksmöte avstyrkte utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1980/81:20 ett liknande motionsyrkande med hänvisning till att effekterna av en längre gående individualisering än f. n. av rätten till föräldrapenning och föräldraledighet kommer att bli föremål för övervägandena inom ramen för den pågående översynen av föräldraförsäkringen. Utredningens förslag kommer, som nämnts, att läggas fram under våren. Utskottet anser därför att någon riksdagens åtgärd beträffande motion 945 nu inte är påkallad.

Utbyggnad av föräldraförsäkringen

Föräldraförsäkringen har sedan den infördes år 1974 fortlöpande byggts ut. Ursprungligen gällde inom försäkringen att ersättning i princip utgick med belopp motsvarande förälderns sjukpenning. Efter förslag av dåvarande trepartiregeringen (prop. 1976/77:117) infördes fr. o. m. 1978 den särskilda föräldrapenningen med en ersättningstid om tre månader, varvid ersättning under två månader skulle utgå enligt inkomstbortfallsprincipen och under resterande månad med belopp motsvarande garantinivån. Två år senare genomfördes folkpartiregeringens förslag (prop. 1978/79:168) om att samtliga tre månader skulle ersättas enligt inkomstbortfallsprincipen. På förslag av den dåvarande trepartiregeringen (prop. 1979/80:76) utökades fr. o. m. den 1 juli 1980 rätten till särskild föräldrapenning med 90 dagar med en enhetlig ersättning motsvarande garantinivån.

Rune Gustavsson m. fl. föreslår i motion 1588 en fortsatt utbyggnad av föräldraförsäkringen med ytterligare sex månader under vilka en ersättning motsvarande garantinivån skall utgå. Enligt motionärerna är det en viktig åtgärd att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för de småbarnsföräldrar som väljer att på hel- eller halvtid vårda barn i hemmet. Den föreslagna utbyggnaden är, framhåller de, ett etappmål i arbetet för att bygga ut vårdnadsersättningen under barnets tre första levnadsår. Motionärerna hemställer om ett tillkännagivande i enlighet med motionens förslag.

Såsom ovan nämnts har rätten till särskild föräldrapenning utökats senast fr. o. m. den 1 juli 1980. Den då genomförda utbyggnaden med tre månader med en ersättning motsvarande garantinivån kostnadsberäknades till 333 milj. kr. Under förutsättning att de föreslagna nya sex månaderna skulle utnyttjas i samma utsträckning som nuvarande tre månader med ersättning motsvarande garantinivån, skulle den i motionen föreslagna utbyggnaden av föräldraförsäkringen kosta över 600 milj. kr. Utskottet anser att motion 1588 bör avstyrkas.

Föräldrapenning för tillfällig vård av barn

Bestämmelsen om en ersättningstid av 60 dagar per barn och år såvitt avser föräldrapenning för tillfällig vård av barn infördes fr. o. m. den 1 januari 1980 genom riksdagsbeslut år 1979 (prop. 1978/79:168, SfU 1978/79:24, rskr 299). Dessförinnan utgick ersättning per år med 12 dagar i familjer med ett barn, 15 dagar i familjer med två barn och 18 dagar i familjer med tre eller flera barn. Den vidgade ersättningstiden motiverades av att det fanns behov av ytterligare stöd till de familjer som hade långvarigt eller ofta sjuka barn. Bl. a. för att en gränsdragning mot rätten till vårdbidrag för svårt handikappade barn skulle kunna göras borde, framhöll departementschefen i propositionen, en gräns finnas för vilket antal dagar per år som kunde utnyttjas.

I två motioner tas frågan upp om möjligheten att utsträcka rätten till föräldrapenning för vård av sjukt barn till att avse även barn över tolv års ålder i vissa fall. Gunhild Bolander m. fl. anser i motion 1267 att även om man normalt kan räkna med att barn över tolv år kan klara sig själva åtminstone vid kortare sjukdomsperioder så är situationen annorlunda för barn som är handikappade. Motionärerna menar därför att ersättning borde kunna utgå även till barn över tolv år om det är motiverat utifrån barnens handikapp och att man härigenom skulle kunna uppnå ett heltäckande trygghetssystem för vård av handikappade barn som blir sjuka. Den föreslagna lösningen borde enligt motionärerna kunna utformas så att den samordnas med de förslag som anhörigvårdskommittén arbetar med. De begär därför att motionens krav skall överlämnas till anhörigvårdskommittén.

Även motionärerna i motion 951 av Lars Werner m. fl. anser att det finns exempel på grupper av barn som inte klarar sig ensamma vid sjukdom trots att de är betydligt äldre än tolv år. Såsom exempel anges utvecklingsstörda, rörelsehindrade samt barn som lider av astmatiska besvär. Det bör därför, menar motionärerna, finnas en möjlighet att i det enskilda fallet pröva en förlängning av föräldrapenningen upp till sexton års ålder då barnet självt blir inskrivet i försäkringskassan. Rätten att göra denna prövning bör anförtros åt försäkringskassan. Motionärerna anser vidare att 60-dagarsgränsen bör slopas, då den är lika ologisk som en gräns skulle vara för antalet dagar vid egen sjukdom. Motionärerna vill att riksdagen begär lagförslag i enlighet med vad som anförts.

När utskottet vid föregående riksmöte behandlade tre motioner angående ersättningstidens längd framhöll utskottet (SfU 1980/81:20) att eftersom dessa frågor ryms inom ramen för den pågående översynen av föräldraförsäkringen borde resultatet av utredningens arbete avvaktas innan riksdagen gör några uttalanden om eventuella omprioriteringar eller förändringar inom det nuvarande systemet.

Visserligen ryms frågan om en höjning av åldersgränsen i vissa fall även inom ramen för anhörigvårdskommitténs arbete. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid föräldraförsäkringsutredningens förslag i första hand avvaktas innan utskottet föreslår någon åtgärd med anledning av motionerna 951 och 1267. Motionerna avstyrks följaktligen.

I motion 944 av Bertil Dahlén begär motionären att föräldrar med diabetessjuka barn skall erhålla föräldrapenning när de deltar i information och utbildning om sjukdomen och dess behandling.

Utskottet har i anledning av en liknande motion behandlat även denna fråga vid föregående riksmöte. Utskottet utgick i sitt ovannämnda betänkande från att frågan skulle bli föremål för behandling vid den pågående översynen av föräldraförsäkringen och motionen behövde därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd. På grund härav och då föräldraförsäkringsutredningen enligt sina direktiv skall ta del av socialförsäkringsutskot-

tets behandling av frågor rörande föräldraförsäkringen är någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 944 inte påkallad.

I motion 733 av Lars Henrikson ges exempel på situationer där föräldrar avstått från inkomst för att vårda sjukt barn utan att få föräldrapenning. I ett fall var det fråga om två föräldrar där mannen arbetade dagtid och hustrun på natten. Försäkringskassan förutsatte att mannen kunde sköta det sjuka barnet under natten och att hustrun kunde ta över vården när hon kom från sitt arbete och vägrade ersättning. Motionens andra exempel rör förälder som deltagit i av arbetsgivaren anordnad utbildning med bibehållna löneförmåner men som stannat hemma för vård av sjukt barn. Enligt försäkringskassan utgick inte ersättning, eftersom föräldern inte avstått från förvärvsarbete utan från studier. Motionären anför att nämnda typexempel har behandlats olika i skilda delar av landet varför ett förtydligande av lagtexten är nödvändigt för att skapa enhetlighet i tillämpningen. Han begär ett lagförslag i nämnda syfte.

Rätten till ersättning för vård av sjukt barn infördes fr. o. m. 1974 och utgick då i form av sjukpenning. I propositionen (1973:47) uttalade departementschefen att sjukpenning för vård av sjukt barn normalt inte skulle kunna utgå om en av föräldrarna var ledig från arbetet och kunde ta hand om barnet. Däremot borde sjukpenning kunna utgå om den hemmavarande föräldern var sjuk eller annars förhindrad att ta hand om det sjuka barnet. I ett refererat avgörande av dåvarande försäkringsdomstolen (1975-04-22, dnr 1996/74) har vidare fastslagits att en skiftarbetande förälder haft rätt att få sitt behov av dygnsvila tillgodosett och att föräldern under sådana omständigheter ansetts sakna möjlighet att ge barnet erforderlig vård utan att själv avstå från förvärvsarbete. För tolkning av ifrågavarande lagbestämmelse vad gäller skiftarbetande föräldrar finns således vägledande uttalanden och utskottet anser inte någon lagändring erforderlig.

Vad härefter gäller frågan om föräldrapenning under utbildning med bibehållna löneförmåner har utskottet tidigare behandlat ett motionsyrkande av liknande innebörd. Utskottet uttalade därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande (SfU 1977/78:17, rskr 1977/78:178) att det måste anses otillfredsställande att förälder som uppbär full lön under utbildningstiden inte skall ha möjlighet att erhålla föräldrapenning enbart av den anledningen att föräldern inte kan anses avstå från förvärvsarbete. Utskottet ansåg att det kunde ifrågasättas om inte utbildning borde jämställas med förvärvsarbete i de fall full lön utgår under utbildningstiden och att frågan borde prövas inom ramen för den socialpolitiska samordningsutredningens arbete. Riksdagsskrivelsen och betänkandet överlämnades i november 1978 till riksförsäkringsverket med uppdrag åt verket att göra den begärda översynen och redovisa de förslag som översynen kan leda till. Översynen beräknas kunna vara slutförd inom kort. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts anser utskottet inte att någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 733 är påkallad.

Såsom tidigare nämnts föreligger särskild rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn under tio dagar för fader som för biträde i hemmet eller för vård av barn avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse.

Anita Persson och Grethe Lundblad begär i motion 1279 ett tillkännagivande om att föräldrarna själva bör få avgöra om någon av de tio dagarna skall utnyttjas för faderns deltagande vid förlossningen. Motionärerna framhåller att ett barns födelse är en stor och känslomässig upplevelse som båda föräldrarna bör få möjlighet att dela samt att fädernas deltagande vid förlossningen både uppmuntras och uppskattas av personal vid förlossningsavdelningar. Enligt motionärerna har försäkringskassorna inte tillämpat regeln på sådant sätt att ersättning utgått om någon av de tio dagarna utnyttjats på nämnda sätt.

Försäkringsöverdomstolen har i ett pleniavgörande (1981-01-14, mål nr 1361/79:1) slagit fast att även insatser för barnets vård som fadern gör innan modern och barnet efter förlossningen kommit hem från sjukhuset skall beaktas vid tillämpningen av 4 kap. 8 § andra stycket lagen om allmän försäkring. I avgörandet tillerkändes fader som uppgivit att han avstått från förvärvsarbete och deltagit i vården av sitt nyfödda barn på sjukhus föräldrapenning för vård av barn. Utskottet konstaterar att en tillämpning av bestämmelsen om föräldrapenning för vård av barn i enlighet med motionsförslaget inte innebär någon utvidgning av antalet dagar som fader har rätt till i samband med barns födelse och därmed inga ökade kostnader för försäkringen. Utskottet anser det därför rimligt att fadern får välja om han vill använda en av de tio dagarna för deltagande vid förlossningen. Även denna fråga kommer, enligt vad utskottet erfarit, att tas upp av föräldraförsäkringsutredningen. Det får ankomma på utredningen att överväga om någon lagändring är erforderlig för att syftet med motion 1279 skall tillgodoses. Någon särskild åtgärd med anledning av motionen anser utskottet inte påkallad.

Motionerna 731 av Bonnie Bernström och Eva Winther och 540 av Karin Israelsson syftar till att adoptivfader skall ha rätt till föräldrapenning under tio dagar i samband med mottagande av adoptivbarn. I den förstnämnda motionen begärs ett tillkännagivande om att föräldraförsäkringskommittén bör se över denna fråga. Karin Israelsson anför i den senare motionen att det i en adoptionsfamilj innebär en stor händelse med en ny familjemedlem och att omställningen för barnet kräver extra insatser från adoptivföräldrarnas sida. Hon anser att goda skäl talar för att även adoptivfader bör ha rätt till denna förmån och att riksdagen bör begära förslag härom.

Även denna fråga ryms inom ramen för den pågående översynen av föräldraförsäkringen och utskottet anser att i avvaktan på utredningens förslag är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna 540 och 731 inte påkallad.

Frågan om deltidsanställdas förmåner enligt föräldraförsäkringen tas upp i motion 732 av Erik Börjesson och Eric Rejdnell. Motionärerna erinrar om

att föräldrapenning endast kan utgå under arbetsdagar medan sjukpenning kan utgå även under dagar då föräldern inte skulle ha arbetat. Detta innebär, framhåller motionärerna, att en förälder som arbetar exempelvis varannan dag får vid vård av sjukt barn endast hälften av den ersättning som skulle ha utgått om föräldern själv varit sjukskriven. Motionärerna anser att bestämmelserna bör vara enhetliga och de begär ett tillkännagivande härom.

Riksdagen har tidigare prövat den i motionen väckta frågan. Utskottet har därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1979/80:15 hänvisat till sjukpenningkommitténs uppdrag som bl. a. syftar till att komma till rätta med ojämna effekter inom sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen för deltidsarbetande. I ett senare betänkande (SfU 1980/81:20) har utskottet dessutom hänvisat till den pågående översynen av föräldraförsäkringen.

Sjukpenningkommittén har numera avgett ett betänkande (SOU 1981:22) Sjukersättningsfrågor. I detta redovisas olika alternativ för att komma till rätta med bristerna i sjukförsäkringen för bl. a. vissa deltidsarbetande. Ett av alternativen innebär en förändring av sjukpenningförsäkringens grundkonstruktion genom att anknyta sjukpenningens beräkning till antalet arbetade dagar i stället för som nu till kalenderdagar. Sjukpenningkommitténs betänkande bereds f. n. inom regeringskansliet. Med hänsyn härtill och då frågan även övervägs av föräldraförsäkringsutredningen anser utskottet att motionen inte f. n. bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Föräldrapenning för missionärer m. fl.

En förutsättning för att föräldrapenning i samband med barns födelse skall kunna utgå är att föräldern varit inskriven hos allmän försäkringskassa under minst 180 dagar i följd närmast före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför. För rätt till föräldrapenning över garantinivån gäller vidare att föräldern måste ha varit försäkrad för en sjukpenning över den nivån under minst 270 dagar närmast före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför.

I motion 1740 återkommer Jörgen Ullenhag m. fl. till frågan om föräldrapenning för hemvändande missionärer och biståndsarbetare. Motionärerna pekar på att två utredningsförslag lagts fram som berör utlandssvenskars socialförsäkringsförmåner, nämligen hemvistsakkunnigas betänkande (SOU 1976:39) Hemvist och departementspromemorian (Ds S 1981:14) Socialförsäkring för vissa utlandsanställda m.m. Trots detta har, anför motionärerna, frågan om föräldraförsäkring inte lösts för missionärer och biståndsarbetare i frivilligorganisationer, personer som anställts i SIDA:s regi eller i multinationella biståndsprojekt eller personal som är anställd och avlönad av mellanfolkliga organisationer. Motionärerna menar att det är angeläget att frågan får en lösning och anser att riksdagen bör begära förslag i detta syfte.

När utskottet vid föregående riksmöte behandlade denna fråga utgick

utskottet i betänkandet SfU 1980/81:20 från att frågan skulle bli föremål för behandling inom föräldraförsäkringsutredningen och ansåg inte att någon riksdagens åtgärd var påkallad. Föräldraförsäkringsutredningens förslag bör enligt utskottets mening avvaktas även beträffande den nu behandlade frågan och utskottet avstyrker följaktligen bifall till motion 1740.

Medelsanvisningen

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i prop. 1981/82:100, bil. 8, litt C punkten C 3 om medelsanvisning till föräldraförsäkringen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *individualisering av föräldraförsäkringen*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:945,
2. beträffande *utbyggnad av föräldraförsäkringen*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1588,
3. beträffande *antalet dagar för föräldrapenning för tillfällig vård av barn*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:951 yrkande 1,
4. beträffande *åldersgränsen vid föräldrapenning för tillfällig vård av barn*
   att riksdagen avslår motionerna 1981/82:951 yrkande 2 och 1981/82:1267,
5. beträffande *föräldrapenning vid utbildning om diabetes*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:944,
6. beträffande *föräldrapenning för skiftarbetande föräldrar och för föräldrar som deltar i utbildning*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:733,
7. beträffande *föräldrapenning för faders deltagande vid förlossning*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1279,
8. beträffande *föräldrapenning för adoptivfader vid mottagande av adoptivbarn*
   att riksdagen avslår motionerna 1981/82:540 och 1981/82:731,
9. beträffande *föräldrapenning till deltidsarbetande*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:732,
10. beträffande *förmåner från föräldraförsäkringen för missionärer m. fl.*
    att riksdagen avslår motion 1981/82:1740,
11. att riksdagen till *Bidrag till föräldraförsäkringen* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 725 000 000 kr.

Stockholm den 9 mars 1982

På socialförsäkringsutskottets vägnar
NILS CARLSHAMRE

Närvarande: Nils Carlshamre (m), Maj Pehrsson (c), Helge Karlsson (s), Margareta Andrén (fp), Allan Åkerlind (m), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Ralf Lindström (s), Gullan Lindblad (m), Lars-Åke Larsson (s), Elis Andersson (c), Arne Lindberg (c), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s) och Lars-Erik Lövdén (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

Utbyggnad av föräldraförsäkringen (mom. 2)

Maj Pehrsson, Gösta Andersson, Elis Andersson och Arne Lindberg (alla c) anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Såsom ovan" och slutar med "bör avstyrkas" bort ha följande lydelse:

Förslaget i motionen är ett led i utbyggnaden av det familjepolitiska stödsystemet och syftar bl. a. till att förstärka valfriheten för de småbarnsföräldrar som önskar att själva helt eller delvis svara för barnets omvårdnad. Den föreslagna utbyggnaden är, såsom nämnts i motionen, en andra etapp i utbyggnaden av vårdnadsersättningen inom föräldraförsäkringen och den syftar till att ge viss kompensation för inkomstbortfallet till förälder som förvärvsarbetar och förkortar sin arbetsdag för att få mer tid tillsammans med barnen. Enligt utskottets mening innebär förslaget en förbättring av det ekonomiska stödet vid vård av små barn såväl för hemarbetande som för de förvärvsarbetande som önskar förkorta sin arbetstid. Utskottet tillstyrker således bifall till motion 1588.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1588 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Utbyggnad av föräldraförsäkringen (mom. 2)

Helge Karlsson, Börje Nilsson, Ralf Lindström, Lars-Åke Larsson, Nils-Olof Gustafsson, Ingegerd Elm och Lars-Erik Lövdén (alla s) anför:

Socialdemokraterna har den principiella ståndpunkten att ersättningen inom föräldraförsäkringen bör utgå enligt inkomstbortfallsprincipen. Vi anser att en enhetlig ersättningsnivå motsvarande garantibeloppet i praktiken frånhänder föräldrarna möjligheten att utnyttja föräldraförsäkringen eftersom en ersättning för inkomstbortfallet under hela ledighetstiden är en förutsättning för att kunna ta ut föräldraledigheten. Detta gäller inte minst ensamstående föräldrar och föräldrar med låg inkomst som för sin försörjning är helt beroende av sin inkomst av förvärvsarbete. Vidare innebär en enhetlig ersättningsnivå även nackdelar ur jämställdhetssynpunkt. Genom att mannen i de flesta familjer har högre inkomst än kvinnan medför en ersättningsnivå av endast 37 kr./dag en större förlust för familjen om mannen tar ledigt än om kvinnan gör det. Vi anser det därför mer angeläget att stödja småbarnsföräldrar genom en utbyggnad av föräldraförsäkringen enligt inkomstbortfallsprincipen och genom en förbättrad barnomsorg.

2. *Utbyggnad av föräldraförsäkringen* (mom. 2)

Nils Carlshamre, Allan Åkerlind och Gullan Lindblad (alla m) anför:

Moderata samlingspartiet har i en partimotion, som hänvisats till socialutskottet, redogjort för partiets riktlinjer när det gäller familjepolitiken. I motionen har bl. a. anförts att samhället skall stödja föräldrarna genom en familjepolitik som är rättvis och som medger valfrihet. Därför föreslås en komplettering av föräldraförsäkringen, som i dag täcker det första levnadsåret, med en vårdnadsersättning/vårdnadsbidrag för alla barn mellan ett och tre års ålder. Denna vårdnadsersättning, som kan vara beskattad eller obeskattad, skall kunna användas antingen som ett tillskott till familjeekonomin, om föräldrarna väljer att helt eller delvis själva vårda barnet, eller som ett bidrag till täckande av kostnaderna för privat barnomsorg eller för att möjliggöra en högre, mer marknadsmässig ersättning för den kommunala barnomsorgen. Kostnaderna för reformen föreslås främst betalas inom ramen för nuvarande statliga och kommunala stöd till den kommunala barnomsorgen.

3. *Utbyggnad av föräldraförsäkringen* (mom. 2)

Margareta Andrén (fp) anför:

Rätten till ledighet för vård av barn är en väsentlig del av samhällets familjepolitik. Den ekonomiska ersättningen för inkomstbortfall vid vård av barn bör på sikt byggas ut i takt med att resurserna så medger. F. n. har familjeekonomiska kommittén uppdraget att göra en översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Enligt direktiven bör kommittén undersöka vilken effekt de nuvarande direkta och indirekta familjepolitiska

stödformerna har för olika typer av familjer i olika inkomstlägen. Kommittén beräknas avge sitt slutbetänkande under 1982.

En kraftig utbyggnad av föräldraförsäkringen är i nuvarande statsfinansiella situation inte möjlig att föreslå. Därutöver bör materialet från familjeekonomiska kommittén ingå som underlag i bedömningarna av hur och i vilken takt en utbyggnad bör genomföras.

GOTAB 70695 Stockholm 1982